

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2022/1391
Toplantı Tarihi/Sayısı : 16.1.2024/41
Karar Numarası : 2024/72
Başvuran : E. T.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Gebze Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığı
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Muayene edildiği sırada mahremiyetin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

- a. 12/9/2022 tarihinde ultrason çekirmek üzere Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'ne sevk edildiğini,
- b. Ultrasonun çekileceği odanın bulunduğu koridorun kapısının kilitli olmasına ve üzerinde kıyafet olmamasına rağmen güvenlik zafiyeti oluşabileceği gerekçesiyle kendisine refakat eden kadın jandarma görevlisi ve kadın infaz memurunun kendisiyle birlikte ultrason odasına girdiğini,
- c. Ultrason odasında mahremiyeti sağlayacak paravan gibi malzemeler bulunmadığını, bu sebeple odada bulunan doktor haricindeki görevlilerden arkalarını dönmelerini rica ettiğini, infaz ve koruma memuru arkasını dönerken jandarma görevlisinin arkasını dönmeyi reddettiğini ve sert bir üslupla karşılık verdiğini,
- ç. Bunun üzerine diğer görevlinin de arkasını dönmediğini ve üç kişinin önünde çıplak şekilde muayene olmak zorunda kaldığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Gebze Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığından alınan yazılı görüşte özetle; Gebze Cezaevi Jandarma Bölük Komutanlığı tarafından ilgili ceza infaz kurumunda bulunan mahpusların hastaneye sevk ve tedavi işlemlerinin İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı arasında imzalanan üçlü Protokol ile yürütüldüğü, yapılan araştırmada iddiaya konu olay sırasında jandarma personelinin Protokol'e uygun hareket ettiğinin anlaşıldığı ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran kanuni süresi içerisinde yazılı görüş sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendi şöyledir:

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

“Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek.”

6. Mezkûr Kanun’un “Başvurular” başlıklı 17’nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Ayrımcılık yasağı ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.

(...)

(8) 9 uncu maddenin birinci fıkrasının (i) bendi kapsamında yapılan başvurular hakkında da bu madde hükümleri uygulanır.

(...)”

7. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “Karar türleri” başlıklı 65’inci maddesi şöyledir:

“Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.”

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

8. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

9. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

10. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (AİHS) 3’üncü maddesine göre; “Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.” Bu maddenin uygulama alanına girebilmek için söz konusu muamele, asgari şiddet eşiğine ulaşmış olmalıdır. Asgari eşiğin değerlendirilmesi türü itibariyle görecelidir. Bu değerlendirme, davanın tüm koşullarına ve özellikle de muamelenin türü ve çerçevesine, icra edilme şekillerine, süresine, fiziksel ve ruhsal etkilerine ve bazen de mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumuna bağlıdır (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), *Poltoratski v Ukrayna*, para. 131). Herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı Anayasa’nın 17’nci maddesinde güvence altına alınmıştır. Anılan maddenin birinci fıkrasında insan onurunun korunması amaçlanmıştır. Aynı maddenin üçüncü fıkrasında da kimseye “işkence” ve “eziyet” yapılamayacağı, kimsenin “insan haysiyetiyle bağdaşmayan” ceza veya muameleyle tabi tutulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Anayasa’nın 17’nci maddesi devlete; kişilerin işkence ve eziyete ya da insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir ceza veya muameleyle, bu muameleler üçüncü kişiler tarafından yapılmış olsa bile, maruz bırakılmalarını engelleyecek tedbirler alma ödevini yüklemektedir. Dolayısıyla yetkililerin bildikleri ya da bilmeleri gerektiği bir kötü muamele tehlikesinin gerçekleşmesini engellemek için makul tedbirleri almaları

durumunda devletin 17'nci maddenin üçüncü fıkrası anlamında sorumluluğu ortaya çıkabilir (AİHM, *Mahmut Kaya v. Türkiye*, Başvuru No: 22535/93, 28/3/2000, para. 115).

11. AİHM, bir kötü muamelenin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3'üncü maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için belli bir şiddet seviyesine ulaşması gerektiğini; bu asgari seviyenin göreceli olduğunu; vakadaki muamelenin niteliği ve bağlamı, icrasının şekli ve yöntemi, süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve bazı durumlarda mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi koşullara bağlı olduğunu ifade etmiştir (AİHM, *Bouyid/Belçika*, Başvuru No: 23380/09, 28/9/2015, para. 86).

12. Somut olayda başvuran, 12/9/2022 tarihinde sevk edildiği hastanede muayene sırasında mahremiyetin gözetilmemesi ve bu sebeple üç görevlinin önünde çıplak vaziyette muayene edilmek zorunda bırakılmasının kötü muamele teşkil ettiğini iddia etmektedir.

13. İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı arasında 26/1/2017 tarihinde imzalanarak yürürlüğe giren Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetim, Dış Koruma, Hükümlü ve Tutukluların Sevk ve Nakilleri ile Sağlık Hizmetlerinin Yürütülmesi Hakkında Protokol'ün "*Muayenelerde güvenliğin ve hasta mahremiyetinin sağlanması*" başlıklı 38'inci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Ceza infaz kurumu müdürlüğü bulunan yerlerdeki hastanelerde firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı muayene odaları oluşturulur.

2) Hükümlü ve tutukluların hastanelerde muayeneleri, firara karşı engellerin bulunduğu muhafazalı odalarda yapılır. Jandarma muayene esnasında oda dışında bulunur ve gerekli güvenlik tedbirlerini alır. Doktorun yazılı olarak talep etmesi halinde jandarma, hükümlü ve tutuklunun kadın olması durumunda ise varsa öncelikle kadın infaz ve koruma memuru muayene odasında bulunur.

(...)

4) Hastanelerde tutuklu ve hükümlüler için muhafazalı muayene odaları yapılıncaya kadar bu odalarda veya acil müdahale ve işlem yapılan yerlerde jandarma bulunur ve doktorla hasta arasında geçecek konuşmaları duymayacak uzaklıkta koruma tedbirini alır. Hükümlü ve tutuklunun kadın olması durumunda ise muayene odasında veya tetkikin yapıldığı yerde imkânlar ölçüsünde kadın jandarma personeli görevlendirilir. Kadın jandarma personelinin bulunmaması veya sayısının yeterli olmaması halinde kadın infaz ve koruma memuru güvenliği sağlar.

5) Muayene odasının veya tetkikin yapıldığı yerin güvenliğinin kadın infaz ve koruma memurları tarafından sağlandığı hallerde, jandarma muayene odasının veya tetkikin yapıldığı yerin çıkış noktalarında firara karşı gerekli güvenlik önlemlerini alır."

14. Başvuranın iddialarına yönelik muhatap İdare; mahpusların hastaneye sevk ve tedavi işlemlerinin İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı arasında imzalanan üçlü Protokol ile yürütüldüğünü, iddiaya konu olay sırasında jandarma personelinin Protokol'e uygun hareket ettiğinin anlaşıldığını belirtmiştir. Bununla birlikte somut olaya ilişkin düzenlenen tutanağı tarafımıza iletmiştir. Söz konusu tutanak özelinde yapılan incelemede; başvuranın muayenesinin yapılacağı oda ve odanın bulunduğu bölümün şikayete konu jandarma personeli tarafından muayene öncesi detaylı olarak incelendiği, ultrasonun çekileceği odanın muhafazalı oda düzenlemelerine uygun olmadığı, odanın iki çıkış kapısının olduğu ve hastanenin giriş katında bulunduğu, bir çıkış kapısının yakınında açılır bir pencerenin bulunduğu, güvenlik zafiyetlerinin oluşmasının ihtimal dahilinde olduğu, bu sebeple başvuranın firar etmesini engelleyebilmek adına başvuranın gözetim altında tutması gerektiği ifade edilmiştir.

15. İlgili ulusal ve uluslararası mevzuat hükümleri ile birlikte değerlendirildiğinde; görevli personelin güvenlik zafiyeti oluşması ihtimalini göz önünde bulundurarak başvuranın talebini reddetmesinin makul bir gerçekçe olduğu, söz konusu uygulamanın ihlal düzeyine varmadığı ve işletilen sürecin mevzuata uygun olduğu kanaatine

varılarak ilgili uygulamanın işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

16/1/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dr. Burhan ERKUŞ
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye